

حضرت امام در مناهج الوصول به این استدلال پاسخ داده اند:

«و فيه: أن الموضوع مع قيد قصد امتثال الأمر ملحوظ قبل الإنشاء واستعمال الأمر آلة للبعث فالاستعمال الآلى لا

يجتمع مع اللحاظ الاستقلالى الذى لا بد منه قبل الإنشاء.

و أما فى مقام الإنشاء فتقييد الموضوع يكون فى الآن المتأخر عن الاستعمال الإيجادى الآلى، فيلاحظ ما هو آلة للبعث فى الآن المتأخر بنحو الاستقلال، كما فى جميع القيود الواردة على المعانى الحرفية، بل الاسمية أيضاً، ففى قوله: «زيد فى الدار يوم الجمعة» يكون يوم الجمعة ظرفاً للكون الرابط الذى هو معنى حرفى، و هو ملحوظ فى الآن المتأخر استقلالاً، مع أنك قد عرفت فى باب المعانى الحرفية أن تقييدها و الإخبار عنها و بها لا يمكن استقلالاً،

إلا أنه يمكن تبعاً، فراجع.»^۱

توضیح :

۱. قبل از اینکه امر صورت بگیرد (قبل از انشاء) موضوع را باید تصور کرد.
۲. در این مرحله است که «امر» به عنوان قيد موضوع، مورد لحاظ استقلالی قرار می گیرد.
۳. پس قبل از انشاء، صرفاً لحاظ استقلالی موجود است و لحاظ آلى در کار نیست.
۴. اما در مقام انشاء: در مرحله انشاء صرفاً «امر» به صورت آلى لحاظ می شود ولى بعد که انشاء تمام شد، امر را به لحاظ استقلالی تصور می کنیم و آن را به عنوان قيد برای موضوع (صلوة) می آوریم [ما می گوئیم توجه شود که حضرت امام تمام قيود و شرائط را خارج از مأمور به می دانستند]
۵. و این مطلب که همه قيود بر معانى حرفيه و اسميه وارد می شود، صادق است. مثلاً: وقتی می توانیم «زيد فى الدار يوم الجمعة» ابتدا «كون الزيد فى الدار» به نحو معنای حرفى مورد لحاظ قرار می گیرد و بعد همین معنای حرفى، به لحاظ استقلالی مورد لحاظ قرار می گیرد تا بتوانیم آن را به «روز جمعه» مقيد کنیم.
۶. توجه شود که معانى حرفيه را نمی توان مقيد کرد و تنها در صورتى می توان آنها را مقيد کرد که بتوان آنها را به لحاظ استقلالی (تبعاً) ملاحظه کرد.
۷. [به عبارت ديگر: به نظر امام در همه جا تقييد موضوع، بعد از پايان حکم است. پس متکلم اول موضوع را ملاحظه می کند و بعد امر را به لحاظ آلى انشاء می کند و بعد امر انشاء شده را لحاظ استقلالی می کند و آن را به عنوان قيد برای موضوع قرار می دهد.]

۱. مناهج الوصول إلى علم الأصول؛ ج ۱؛ ص ۲۶۳

ما می گوئیم :

این توضیح همان فرمایشی است که امام به عنوان اشکال سوم در جواب به مرحوم نائینی مطرح کردند.

